Redacțiunea, Administrațiunea și Tipografia:
BRAȘOVU, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Scrisorĭ nefrancate nu se primescŭ. Manuscripte nu se retrimitŭ.
Birourile de anunciuri:
Brașovŭ, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30.
Inserate mai primescŭ în Viena R. Mosse, Haasenstein & Vogler (Otto Maas), H. Schalek, Alois Herndel, M. Dukes, A. Oppelik, J. Danneberg; în Budapesta: A. V. Goldberger, Eckstein Bernat: în Frankfurt: G. L. Daube; în Hamburg: A. Steiner.
Prețulŭ insertiunilorŭ: o seria garmond pe o colónă 6 cr. și 30 cr. timbru pentru o publicare. Publicărĭ mai dese după tarifă și învoială.
Reclame pe pagina a III-a o seriă 10 cr. v. a. séu 30 banĭ.

GAZETA TRANSILVANIEI.

ANULŬ LVI.

„Gazeta“ ese în fiă-care ḑi

Abonamente pentru Austro-Ungaria.
Pe un anŭ 12 fl., pe șése lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl.
N-rii de Dumineca 2 fl. pe anŭ.

Pentru România și străinătate:
Pe unŭ anŭ 40 francĭ, pe șése lunĭ 20 fr., pe trei lunĭ 10 fr.
N-rii de Dumineca 8 francĭ.
Se prenumeră la tóte oficiele poștale din întru și din afară și la dd. colectorĭ.

Abonamentulŭ pentru Brașovŭ:
a administrațiune, piața mare, Târgulŭ Inului Nr. 30 etagiulŭ I.: pe unŭ anŭ 10 fl., pe șése lunĭ 5 fl., pe trei lunĭ 2 fl. 50 cr. Cu dusulŭ în casă: Pe unŭ anŭ 12 fl., pe 6 lunĭ 6 fl., pe trei lunĭ 3 fl. Unŭ esemplarŭ 5 cr. v. a. séu 15 banĭ. Atâtŭ abonamentele câtŭ și insertiunile suntŭ a se plăti înainte.

Nr. 102. Brașovŭ, Lunĭ-Marțĭ, 11 (23) Mai 1893.

Magnații și clerulŭ românŭ „malcontentŭ.“

Brașovŭ, 10 Mai v.

Mai ḑică cineva, că nu se întêmplă minunĭ la noi, când Kossuth sare în apărarea programului bisericescŭ-politicŭ alŭ lui Wekerle, ér magnații ungurĭ catolicĭ 'șĭ dau cóte cu „malcontenții“ episcopĭ orientalĭ ai Românilorŭ, pentru a combate legea privitóre la regularea salariilorŭ învĕțătorilorŭ confesionalĭ!

Cei din falanga șovinistă jidano-maghiară era p'aci sĕ plesnéscă de mâniă, vĕḑêndŭ, ce posițiă a luatŭ căpetenia magnațilorŭ, contele Ferdinand Zichy, în contra amintitei legĭ a lui Csaky, în ședința dela 19 a l. c. a camerei magnațilorŭ.

In acésta ședință s'a presentatŭ adecă proiectulŭ de lege asupra regulării salariilorŭ învĕțătorescĭ, votatŭ de camera deputațilorŭ. Erau puținĭ magnațĭ de față, între aceștia se aflau însĕ și archiereii bisericei române greco-orientale, carĭ veniseră anume, cu scopŭ de-a așterne protestulŭ bisericei lorŭ în contra memoratei legĭ asupritóre.

La începutulŭ ședinței s'a anunțatŭ, că Escel. Sa Metropolitulŭ gr. or. Mironŭ Romanulŭ a înaintatŭ camerei magnațilorŭ o representațiune, în care protestéză în numele sinodului în contra primirei dispositiunilorŭ proiectului de lege asupra regulării salariilorŭ învĕțătorilorŭ comunalĭ și confesionalĭ. Acésta representațiă a fostŭ transmisă comisiunii însărcinate cu esaminarea proiectelorŭ de lege.

Ce sórte va avé representația Mitropolitului bisericei gr. or. se póte sci înainte. A fostŭ însĕ de ajunsŭ de-ocamdată, că ea s'a presentatŭ în ședința amintită, pentru ca prin faptulŭ acesta și prin presența metropolitului și a celorŭ doi episcopĭ sufraganĭ gr. or. sĕ câștige o greutate și mai mare opositiunea, ce o făcu contele Ferdinand Zichy cererei ministrului Csaky de-a se desbate imediatŭ proiectului de lege pentru regularea salariilorŭ învĕțătorescĭ.

Contele Zichy accentuândŭ estraordinara însĕmnătate a proiectului de lege, ḑise, că nu mai este adĭ acela ce a fostŭ atuncĭ, când l'a presentatŭ ministrulŭ camerei deputațilorŭ, și că s'au furișatŭ întrênsulŭ astfelŭ de principii și astfelŭ de puncte de vedere, ce nu se cuprindŭ în titlulŭ lui. Elŭ recunósce, că bine este și necesarŭ a se îmbunătăți starea materială a învĕțătorilorŭ și că prin urmare suntŭ nobile intențiunile proiectului de lege, în acéstă privință; cere însĕ sĕ se amâne desbaterea acestui proiectŭ, deóre-ce elŭ a deșteptatŭ în cercurĭ estinse multe și marĭ îngrijirĭ și fiind-că confesiunile nu suntŭ în deajunsŭ representate, și dintre archiereii catolicĭ este numai unulŭ singurŭ de față (episcopulŭ Schuster din Vațŭ). Prin urmare într'o cestiune ce interesézâ cu deosebire pe confesiunĭ, în sînulŭ cărora domnescŭ îngrijirĭ și mare neliniște, va fi bine sĕ li-se dea ocasiune lorŭ de a 'și espune aceste îngrijirĭ și de a amâna din causa acéstă desbaterea pe altă dată, cu atâtŭ mai vêrtosŭ, cu câtŭ nu e de urgență punerea în vigóre a legei din cestiune.

Firesce, că cererea contelui Zichy a trebuitŭ sĕ surprindă neplăcutŭ pe ministrulŭ de instrucțiune, care nu se aștepta nicidecum sĕ i se facă opositiune și în direcțiunea acésta. Csaky era de părere, că a făcutŭ unŭ lucru mare pentru „întărirea și asigurarea ideei de statŭ maghiarŭ“, de aceea nu-i venea a crede, că magnații arŭ avé atâta poftă de a-i scărmâna proiectulŭ de lege; lipsa episcopilorŭ catolicĭ, și a unei marĭ părțĭ a representanțilorŭ celor-l'alte confesiunĭ dela ședință, o interpretéză ministrulŭ de instrucțiune așa, că n'au nicĭ o nedumerire față cu desŭ amintitulŭ proiectŭ de lege, căcĭ de arŭ fi îngrijațĭ, cum ḑise Zichy, n'arŭ fi absentatŭ.

Majoritatea celorŭ de față era pe partea ministrului Csaky și propunerea de amânare era p'aci sĕ cadă, de nu-i venea contelui Zichy în minte a cere sĕ se constate, décă numĕrulŭ magnațilorŭ presențĭ este de ajunsŭ sĕ pótă lua decisiunĭ valide. S'au numĕratŭ numai 37, prin urmare lipseau încă trei membri pentru ca sĕ fiă numĕrulŭ recerutŭ de 40. Astfelŭ președintele fù silitŭ a anunța, că desbaterea proiectului de lege trebue sĕ se amâne, și s'a hotărîtŭ ca sĕ fiă din nou pusŭ la ordinea ḑilei în ședința din 29 Maiu a. c.

„Nu înțelegemŭ“ — esclamă cu mâhnire guvernamentalulŭ „P. Lloyd“ — „ce nedumerirĭ au cuprinsŭ deodată pe contele Ferdinandŭ Zichy și pe amiculŭ sĕu episcopulŭ romano-catolicŭ Schuster? In camera deputațilorŭ toțĭ preoții catolicĭ au consĕmțitŭ fără reservă la tóte dispositiunile proiectului. In multele conferențe episcopescĭ, ce s'au ținutŭ de unŭ jumĕtate de anŭ, nu s'a ridicatŭ o singură voce în contra unei supraveghiărĭ mai intensive a școlelor confesionale, ce eventual se vor subvenționa din partea statului și nicĭ protestanții nu s'au plânsŭ asupra ei. Singurŭ numai adunările bisericescĭ române s'au simțitŭ genate prin aceste dispositiunĭ ale proiectului de lege și au și adresatŭ gravaminele lorŭ ambelorŭ camere. Deja acésta împrejurare era de ajunsŭ a pune pe gândurĭ pe contele Ferdinand Zichy cu soții sĕ-i, căcĭ dóră, precum suntemŭ convinșĭ, elŭ nu vede în întărirea și asigurarea ideei de statŭ maghiarŭ nimicŭ, ce s'ar opune părerilorŭ și scopurilorŭ sale“...

Astfelŭ se pronunță ḑiarulŭ guvernului. Elŭ nu crede capabilŭ pe contele Zichy de a se face în seriosŭ aliatulŭ Românilorŭ malcontențĭ, de aceea este curiosŭ sĕ védă, ce vorŭ avé sĕ obiecteze în 29 l. c. contrarii contelui Csaky față cu proiectulŭ de lege din vorbă.

Suntemŭ și noi curioșĭ, dér nu atâtŭ de ceea ce vorŭ aduce înainte în ședința dela 29 l. c. contrarii ungurĭ ai lui Csaky, ci mai multŭ de aceea, décă la acésta ședință se vorŭ înfățișa și Episcopii românĭ uniți, carĭ n'au mai puțină causă de a fi genațĭ și îngrijațĭ de dispositiunile proiectului ministrului de instrucțiune, decâtŭ frații și colegii lorŭ greco-orientalĭ.

Scimŭ că în mare parte adunările nóstre poporale, tocmai în părțile locuite de Românii unițĭ, au datŭ viuă espresiune îngrijirei și nemulțămirei lorŭ cu acelŭ nou fĕtŭ alŭ nisuințelorŭ de maghiarisare. Este déră mai multŭ ca justŭ, ca sĕ sperămŭ, că Archiereii românĭ unițĭ nu vorŭ lăsa sĕ trécă ocasiunea, ce li-o va oferi ședința din 29 l. c. a camerei magnațilorŭ, de a'șĭ rĕdica glasulŭ în unire cu Archiereii românĭ gr. orientalĭ pentru apĕrarea intereselorŭ de viĕță ale școlelorŭ nóstre confesionale, cum au făcutŭ și la 1879.

Décă e vorba de clerulŭ „malcontentŭ“ românŭ, e necesarŭ, credemŭ, înainte de tóte, ca sĕ se dovedéscă, că acestŭ clerŭ, fără de nicĭ o deosebire, este solidarŭ în a combate planurile mișelescĭ ale acelora, carĭ atentéză la caracterulŭ naționalŭ alŭ școlei și alŭ bisericei române!

FOELETONULU „GAZ TRANS.“

Unŭ Ludovicŭ XVII.

Narațiune de *François Coppée.*

Odată la unŭ *Table d'hote* în rue Dragon, unde adese-orĭ dejunam cu unŭ studentŭ în drepturĭ, amicŭ alŭ meu, vĕḑui unulŭ din acei nebunĭ séu șarlatanĭ, carĭ s'au datŭ de Ludovicŭ XVII.

Acesta era unŭ bĕtrânŭ slabŭ de o statură înaltă, căruia nasulŭ bourbonicŭ și pĕrulŭ albŭ îi dau o óre-care asemĕnare cu popularulŭ Bearnais de Pont-Neuf. Credŭ, că acestŭ omŭ bunŭ, a căruia mórte la timpulŭ sĕu o anunțară mai multe ḑiare, a fostŭ mai multŭ unŭ nebunŭ, decâtŭ înșelătorŭ, căcĭ pe fața sa se puté ceti onestitatea și sinceritatea. Deși era ușorŭ, după cum mi-se povestea, alŭ indupleca sĕ-șĭ istorisésca, la o sticlă de vinŭ, pățaniile sale ca Dauphin nerecunoscutŭ, dér nicĭ eu, nicĭ ceilalțĭ tinerĭ, carĭ mâncamŭ aicĭ, nu avurămu curiositatea de alŭ asculta. Dér deja aspectulŭ acestui bĕtrânŭ, care se da de sublimulŭ martirŭ din Temple, trebuia sĕ atragă pe unŭ tênĕrŭ poetŭ, și acestŭ Dauphin falsŭ, pe care sórtea mi-lŭ aduse în cale, îmĭ dede atuncĭ materiă pentru o dramă, pe care nicĭ odată nu am scris'o, și pe care o voiu povesti acum pe scurtŭ.

Unŭ nobilŭ, care era amicŭ cu contele de Provence, adecă contele**, luase parte la espedițiunea americană și fù cuprinsŭ aicĭ de ideile de libertate, pe carĭ armata lui Lafayette le purta în cutele stindardului ei. Când isbucni revoluțiunea, se aruncà mai înteiu cu totulŭ în brațele ei, dér când acésta luà cunoscutulŭ cursŭ înfricoșatŭ, se retrase și nu devinì Iacobinŭ.

Dér închisórea, condamnarea, mórtea regelui și a reginei 'lŭ umplură de mustrărĭ de consciință, căcĭ elŭ în fundulŭ inimei sale rĕmăsese fidelŭ regelui, și pentru ca sĕ-șĭ espie pĕcatulŭ de mai înainte, făcù planulŭ sĕ elibereze pe Dauphinulŭ, care era închisŭ în Temple.

Ii succede. De ce mijlóce s'a servitŭ, nu importă. Ii va succede óre contelui** sĕ răpéscă pe Dauphinulŭ într'unŭ calŭ de hârtiă, o imitare a violeniei lui Odisseu? Sĕ pună elŭ în loculŭ lui Ludovicŭ XVII unŭ copilŭ stupidŭ, surdo-mutŭ, și sĕ lŭ lase în închisórea sa? Tóte acestea nebunii s'au povestitŭ ca evenimente verosimile, de cĕtră istoricĭ serioșĭ, mi-se pare și de Louis Blanc.

Poetulŭ dramaticŭ are dreptulŭ sĕ folosésca asemenea mijlóce! Așa déră copilulŭ e eliberatŭ, dér în ce stare? Tratarea crudă din partea călĕilorŭ sĕi, ilŭ adusese la marginea mormêntului. Corpulŭ lui e numai rănĭ, elŭ nu mai vorbesce, ba chiar și mintea i-a peritŭ.

Când Dauphinulŭ prin mântuitorulŭ sĕu fù dusŭ la unŭ locŭ sigurŭ și încunjuratŭ de tóte îngrijirile, se întreba acesta, că óre ce e de făcutŭ? Sĕ dea rudeniilorŭ pe tînĕrulŭ prințŭ? In ochii vechiului luptătorŭ pentru libertate, frații lui Ludovicŭ XVI purtau unŭ rĕsboiu fără de lege cu Francia, deórece se bazau pe ajutorŭ strĕinŭ; décă copilulŭ ar fi fostŭ predatŭ lorŭ, atuncĭ ei îi vorŭ îmbiba de sigurŭ unŭ prejudițiu față de vechiulŭ guvernŭ și atuncĭ ar deveni unŭ rĕu rege.

Astfelŭ visătorulŭ făcù îndrăsnețulŭ planŭ, sĕ țină copilulŭ, sĕ fugă cu elŭ a America, sĕ-lŭ facă a crede, că e fiiulŭ unui colonelŭ, sĕ-lŭ créscă în muncă și sărăciă și numai după ce împrejurările vorŭ permite, sĕ-i descopere secretulŭ cu cuvintele:

„Credĭ, că escĭ unŭ simplu cetățénŭ într'o țéră liberă?... Ei, tu escĭ regele Franciei! Stăpânesce poporulŭ tĕu și dă-i libertatea!“

Contele 'șĭ esecutà planulŭ. După ce făcù cunoscutŭ prințilorŭ despre noua sórte a nepotului lorŭ, îi succede sĕ se îmbarce în Nantes și-șĭ cumpĕrà în Louisiana o mică moșiă cu banii puținĭ, ce-i mai rĕmăsese. Aicĭ se întreméză prințulŭ și pentru ca sĕ ajute planulŭ contelui, 'șĭ aduce copilulŭ aminte încă fórte întunecosŭ, de ḑilele înfricoșate din Temple.

Anii trecură și pe când Napoleon sgudue întréga Franciă, cresce fiiulŭ lui Ludovicŭ XVI, mare și frumosŭ; instructorulŭ sĕu 'lŭ crescù după teoriile lui Rousseau din Emil.